

УДК 821.161.2Пагутяк

DOI [https://doi.org/10.18524/2307-8332.2025.2\(32\).350480](https://doi.org/10.18524/2307-8332.2025.2(32).350480)

Тетяна ШЕВЧЕНКО

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри української літератури та компаративістики
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна
shtn75@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-8118-9663>

Лілія ЧИКУР

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури та компаративістики
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна
chukur_liliia@ukr.net
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0007-1517-1952>

СХІДНІ МОТИВИ В ЕСЕЇСТИЦІ Г. ПАГУТЯК

Статтю присвячено аналізу ролі, місця, інтенцій східних мотивів і образів в есеїстиці лауреатки Шевченківської премії Галини Пагутяк. Об'єктом вивчення постали її збірки прози «Мій Близький і Далекий Схід», «Кожен день — інший», «Книга снів і пробуджень». З'ясовано, що винятковий інтерес Г. Пагутяк до східних мотивів і образів зумовлений не лише їх екзотичністю. Авторку приваблює Схід у різних своїх проявах як загальнолюдська праатьківщина, недооцінена європейськими і українськими мислителями зокрема. Підсумовано, що посилена увага авторки до культури Сходу зумовлена винятковим прагненням усвідомити формат сучасного світоустрою, проблему національного світогляду, роль далекої на перший погляд культури у формуванні власної. Проаналізовано практики творчого запозичення Г. Пагутяк ідей і мотивів Ду Фу, Цюй Юань, Лі Бо, Чжуанцзи, Мурасакі Сікібу, Кенко-Хосі, Ясунарі Кавабата, Рюноске Акутаґави, Конфуція, Лаоцзи, Сей Сьонагон, фрагментів книг «Дао де дзін», «Шицзін», «Ман-йо-сю» тощо. У статті також осмислено можливості дзуйхіцу у варіанті Г. Пагутяк під впливом Сей Сьонагон. Осмислення окремих мотивів і образів (смерті як звільнення, роси як смутку й розлуки) здійснено предметно. Узагальнено, що авторка сприймає культурні образи Японії і Китаю як певні точки відліку універсальної світової мудрості й божественної сили, парадоксально близькі українській свідомості. Літераторка вбачає в культурі Сходу взірць космічної гармонії і джерело особистого натхнення для себе як української письменниці. І саме тому її стиль багато в чому схожий на ті чи ті зразки східної літератури: вона віднаходить

можливості легко говорити про складне в есеях, на малій текстовій площі ємко вміщуючи розгорнуті думки і міркування, висловлюючись образно, вишукано, витончено, тонко, афористично.

Ключові слова: Г. Пагутяк, есей, Схід, мотив, образ, збірка.

Постановка проблеми. Творчість Галини Пагутяк, лауреатки Національної премії імені Т. Г. Шевченка, є винятковою з погляду єдності міфологічного, екзистенційного, психологічного, пригодницького, рефлексивного начал, феномену зображення реального та ірреального світів одномоментно. Скажімо, М. Гірняк пише про її творчість таке: «У кожному разі, світ, який буде Г. Пагутяк, – це світ, який існує на особливому пограниччі Я та Іншого, свого і чужого, свідомості та підсвідомості, реального та ірреального, раціонального і трансцендентного. І це пограниччя, очевидно, є водночас вагомою передумовою творення такого світу, поштовхом до існування і в одному, і в іншому вимірах, на їхній межі і на їхньому перетині задля того, щоб зуміти побачити різні траєкторії наближення до Дому» [2, с. 340]. Виняткове місце в цій творчості відводиться східним мотивам та образам, оспівуванню культури Сходу, до якої мисткиня ставиться з особливою симпатією. Тож **мета** цього дослідження – виявити східну образність в есеїстиці письменниці та окреслити своєрідність ресемантизації цієї образності з огляду на ментативно-рефлексивні інтенції творчості авторки. **Об'єктом** вивчення постали збірки прози та есеїстики письменниці «Мій Близький і Далекий Схід», «Кожен день – інший», «Книга снів і пробуджень» тощо. Усі есеї цих збірок об'єднані авторською інтенцією розібратися в сутності людини у світі, сповненому несправедливості, відчуження, самотності, страху, спустошення та насильства. Це ще одна спроба зазирнути в людську натуру з позицій екзистенції та трансценденції, розпочату в ранніх прозових збірках авторки, наприклад у книгах прози «Потрапити в сад» і «Записки Білого Пташка». Мисткиня шукає відповідь на питання про причини усамітнення сучасної людини, відсторонення її від великого світу в умовах тотальної жорстокості та байдужості суспільства. Збірки Г. Пагутяк, обрані для осмислення в чинній статті, орієнтовано заангажовані: літераторка вбачає в культурі Сходу взірець космічної гармонії і джерело особистого нахнення для себе як української письменниці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники художньої доробку Галини Пагутяк (В. Агеєва, І. Біла, В. Габор, М. Жулинський, Р. Мовчан, Є. Нахлік, В. Панченко) відзначали нестандартність світогляду письменниці, своєрідне поєднання реалістичних і фантастичних елементів у її прозі, глибокий психологізм та інтелектуалізм, національну автентичність. Окремі аспекти змісту й форми спадщини письменниці висвітлені також у публікаціях Ю. Данькевич, О. Кораблевої, Т. Тебешевської-Качак, Л. Курило, Н. Ткачик.

Науковий інтерес до східної образності у творчості Г. Пагутяк не є новим у вітчизняному літературознавстві. Скажімо, аналізуючи образи й мотиви шуме-

ро-аккадської міфології у творах Галини Пагутяк і Ольги Токарчук, Г. Матусяк детально зупиняється на вивченні повісті «Брат мій Енкіду» і романі «Анна Ін у гробницях світу». Дослідниця звертає увагу на реактуалізацію образів й мотивів шумеро-аккадської міфології і фокусуванні уваги на жіночих персонажах у спадщині української і польської авторок. Вона, наприклад, пише про творчість Г. Пагутяк: «Мотив любові є центральним у повісті Г. Пагутяк... Шамхат у творі Г. Пагутяк прозріла, наповнивши серце любов'ю. Її кохання до Енкіду, виникнувши як любов еротична, еманує і переростає в любов каритативну, таку, яка позбавлена егоїзму й зосередженості на власних бажаннях, яка віддає і співчуває» [3, с. 341]. Г. Бошкань предметно вивчила орієнтальні мотиви книги «Мій Близький і Далекий Схід» Г. Пагутяк і дійшла думки, що вони «оприявнюються в міфопоетичному аранжуванні..., корелюють із бінарними опозиціями “схід–захід”, “народження–смерть”, “святе–грішне”, “космос–хаос” та асоціюються з відповідними міфосценаріями. Авторка вбачає в культурі Сходу вірець для взаємин у Всесвіті, адже в ній культивується гострота сприймання навколишнього світу й прагнення до космічної гармонії» [1, с. 102]. Між тим специфіка східної образності, передусім японської і китайської, в есеїстиці письменниці меншою мірою потрапляла в коло наукових інтересів літературознавців, тож цьому аспекту творчості видатної авторки варто приділити окрему увагу.

Виклад основного матеріалу. Винятковий інтерес до східної, зокрема, японської культури, є загадковим навіть для самої Г. Пагутяк. Скажімо, в есеї «Куди проситься душа» зі щоденника у форматі збірки дзуйхіцу «Кожен день – інший» читаємо: «Не знаю, куди сягає моє коріння, але Схід завжди мене зачаровував, несамовито притягував до себе. Можливо, це тому, що я не люблю швидких змін, суєтності, надмірної цивілізованості, дріб'язковості. Те, що має значення на Заході, не має значення на Сході» [5, с. 59-60]. Посилена увага і любов авторки до Сходу – це виняткове прагнення усвідомити формат сучасного світоустрою, проблему національного світогляду, роль далекої на перший погляд культури у формуванні власної.

У якихось випадках авторка вдається до автотематичних підходів, обґрунтовуючи вибір тематики у власній творчості, наприклад, щодо мотиву смерті. Звертаючись до нього, письменниця апелює знову ж таки до східної традиції, у якій ставлення до смерті радше було звільненням, ніж покарою: «Спершу був Далекий Схід – японська і китайська культура, звідки я набралася мінімалізму, недомовленості, що створило мені проблеми з читачами, які не мають в скарбничці необхідних культурних знаків.... Близький Схід – це простір, земля, вільна від людей, і земля, яку цінують, бо її захищають від піску. Екзюпері теж відчував Схід і розкрився завдяки йому. У мене відчуття Сходу з'явилося як реакція на страждання живих істот. Де нічого не живе, там дух звільнюється від страждань, а в мене ще й емпатія» [8, с. 44].

Есеї авторки щедро наповнені японськими і китайськими культурними образами, поняттями, явищами, котрі в український текст влітаються органічно, природно, активно. Про естетику *Дзен* і *Чань*, про гармонію *Янь* і *Інь*, про *Будду* і *самураїв*, трагедію *Хіросіми* тощо авторка пише без додаткових тлумачень, що воно таке, навіть не намагаючись щось пояснювати для українського читача додатково, лише подекуди вдаючись до коментування. Наприклад: «Коли людина вросла, за висловом Акутагави, у зубчасті колеса чи спільність людей нагадує шурячого короля, кожен зокрема не здатний не тільки й себе прогудувати, а й мислити самостійно. Людям здається, що зупинка машини є смертю для них. І це справді так – там, де хаос рівнозначний смерті» [6, с. 122]. При цьому згадані поняття не виглядають екзотично з огляду на ідіостиль авторки: у її системі організації думки і рефлексії згадані образи й поняття цілком органічно співіснують з європейськими, а прізвища філософів Сходу і Заходу перебувають в одній системі авторського мислення: «Діти Діккенса з їхнім імунітетом проти зла, внутрішньою силою опору... схожі на Христа, Моцарта, Анну Франк чи Сей Сьонагон» [6, с. 106], «Любов з'єднує Янь та Інь, землю і небо. Вона примирює, а не протистоїть. Вона нагадує любов харитативну, як у св. Павла, але вимагає взаєморозуміння» [6, с. 107].

Скажімо, у збірці «Мій Близький і Далекий Схід» авторка розглядає схід як колиску людської цивілізації і християнства, апелює до його винятковості в тому числі і для європейської свідомості. Сучасний розвиток суспільства літераторка позиціонує як хаос, котрий віддаляє від початкового ладу, тому в її есеях не рідкісними є й апокаліптичні мотиви. Панівні ідеї книги – власне бачення зв'язку Сходу і Заходу переважно не як опозицію, а пограниччя. Есеїстка усвідомлює важливість синтезу східної духовної свободи і західного, передусім європейського, раціоналізму. Ідеї східних філософів і письменників мисткиня намагається перепрочитати в європейських зразках письма. Скажімо, ідеї єдності людини і природи, явлені в «*Intermezzo*» Михайла Коцюбинського, авторка перепрочитує і з погляду Альбера Камю, і з позицій *Сей Сьонагон*, імплементує у творчість Григорія Сковороди, Бруно Беттельгайма, Сюрена К'єркегора і Альбера Камю – і зрештою доходить до думки про те, що «*Intermezzo*» – це шлюб з природою. Плодами цього шлюбу є чутливість і та єдина радість, у якій людська істота не буває егоїстичною. «Для радості потрібно щонайменше двоє. Але двоє людей – це вже людство, а людина й море, людина й поле – обіцянка гармонії, раю» [6, с. 126].

Авторка щедро цитує японських та китайських письменників і філософів дослівно чи довільно з метою підкріплення думки чи розвитку власних ментативів. Думки мудреців формують позицію письменниці як переконливішу, наповнюють її текст більш умотивованими і яскравими акцентами, що, безперечно, відгукується у свідомості читача, котрий краще починає розуміти складне есеїстичне письмо львівської авторки. Наприклад, в есеї «Повсякденність» читаємо: «Речі розмовляють з тобою, коли ти маєш свій дім, нехай тимчасовий.

Коли довго живеш сама, то стаєш більш чутливою до їхніх вібрацій. Здається, Сей Сьонагон писала, що дім самотньої жінки має бути трохи занедбаним. Це додає йому привабливості» [5, с. 58]. Доповнення власних позицій словами японської письменниці, безперечно, робить есей більш інформативним, цікавішим, ініціює отримання додаткових знань у реципієнта, провокує його емпатію. Запозичення ідей філософів минулого далеко не завжди подаються в лапках у текстах Г. Пагутяк, що означає вкоріненість думок цих східних мислителів у свідомість самої авторки, частину її власного мислення. Влучні вислови видатних діячів східної культури, невеликі за обсягом, вмонтовані в загальний текст, можуть набувати функцій надважливої частини тексту, а можуть в окремих випадках вичленовуватися і набувати статусу самостійного словесного утворення: «Будда, котрий сидить під деревом, заплющивши очі, перебуває в кожній речі, що означає: так, ми відчуваємо себе, ми повинні відчувати інших. Любити – це впізнавати себе в іншому» [6, с. 119]. При цьому афоризми східних авторів в есеях Г. Пагутяк прикметні інтенцією продовження, доповнення, цікаві самою постановкою важливого питання під їхнім впливом у влучній формі. В окремих випадках ці думки-позиції претендують на статус лаконічних влучних висловів із завершеною думкою вже самої авторки, котра вибудовує той чи той афоризм на основі слів інших літераторів: «*“Небо і Земля не встворяці, мудреці не всемогутні, безліч речей не задовольняє усіх потреб. Справа Неба народжувати і покривати згори. Справа Землі – формувати і підтримувати знизу”*», – казав Чжуанцзи. Вони живуть, не питаючи ні в кого дозволу, відчувають, що так, як є, не повинно бути, підкоряються власній природі, завойовують серця любов’ю, й навіть гинуть мученицькою смертю без докорів. Вони ніколи не прагнуть поквитатися зі світом» [6, с. 106]. Друга частина наведеної цитати – уже власна інтерпретація Г. Пагутяк слів китайського мудреця періоду супротивних країн.

У текстах авторки цитується Ду Фу і Цюй Юань, Лі Бо, Чжуанцзи, Мурасаки Сікібу і Кенко-Хосі, згадуються Ясунарі Кавабата, Рюноске Акутагава, Конфуцій, Лаоцзи, Сей Сьонагон, у довільний спосіб переказуються книги «*Дао де дзін*», «*Шицзін*», «*Ман-йо-сю*» тощо. Наприклад, Г. Пагутяк віднаходить чималого спільного у «Повісті про Гендзі» Мурасаки Сікібу і романі «Принцеса Клевська» Марі де Лафайєт, а факт того, що твори віддалені часовою відстанню в п’ять століть, вважає другорядним. Єднає обидва твори знакова система почуттів: «Обидві письменниці належали до двору, обидві шукали справжні почуття, обидві бачили життя з вікон карети, почуваючи легку заздрість до простого люду, не скованого суворістю етикету. Вони бачать очима серця цей недосконалий світ, намагаючись облагородити його властивими їм чутливістю, ніжністю, покірністю. Через те їх можна читати через століття» [6, с. 103], – узагальнює мислителька. Ідеї названих філософів і літераторів авторка прагне порівняти з думками європейських мислителів, віднайти чинники протистояння Сходу і Заходу. Скажімо, міркуючи про те, що таке вульгарність, авторка

апелює до китайської середньовічної естетики, явленої в «Ман-йо-сю», де згадується аж 5 видів «вульгарності, яких повинен остерегатися майстер туші й пензля: вульгарний дух, вульгарний ритм, вульгарний пензель, вульгарний замисел і вульгарна особистість художника (*Шень Цзе-чжоу*, епоха *Цін*)» [5, с. 109]. При цьому авторка прагне провести паралелі із тим, що таке вульгарність, скажімо, в Античності, і доходить думки, що в цей час мистецтво захищало від вульгарності дух, а не почуття.

Окремі твори японської і китайської літератури стають об'єктом одноосібного чи порівняльного мікроаналізу в есеях Г. Пагутяк. Скажімо, творчість *Мурасакі Сікібу* в певних аспектах порівнюється із Марі де Лафасєт. Спадщина *Сей Сьонагон* і *Кенко-Хосі* стає об'єктом предметної літературознавчої і культурологічної обсервації в різних контекстах. Письменницю цікавить естетика краси в інтерпретації митців. Вона захоплюється здатністю літераторів різних епох у художній спосіб відтворювати почуття, помічаючи красу, й насолоджуватися ними до останньої хвилини життя.

Прикметно, що окремі твори Г. Пагутяк з жанрового погляду можна віднести до дзуйхіцу як японського варіанту монтенівського есею, якому властива особлива свобода, спонтанність, імпровізація, що створює надзвичайну легкість у викладанні думок. Такі твори потребують вдумливого неспішливого читання, пошуку зв'язку між окремими фрагментами, поняттями, образами, котрі не завжди очевидні і зрозумілі [див.: 9]. Сама мисткиня не приховує присутній вплив *Сей Сьонагон*, відомої авторки дзуйхіцу, на власну творчість і з погляду тематичного наповнення, і з погляду жанрових запозичень, про що йдеться у більшості есеїв зі збірок, котрі постали об'єктом нашого осмислення. Наприклад, в есеї «Книга снів і пробуджень» згадується Сей Сьонагон як авторка, авторитетна для Г. Пагутяк: «І так засинаєш, як сказала би Сей Сьонагон, із мокрими від сліз рукавами, хоч близька людина спить коло тебе, не здогадуючись, як вона тобі потрібна. Зрештою, всі ми острови в океані, аж доки нас не зруйнують хвили і час. Острови з мокрими від сліз рукавами» [4, с. 443]. У передмові до книги-щоденника «Кожен день – інший» вона прямо називає Сей Сьонагон авторкою, котра захопила ідеєю написати власний щоденник: «Я не кажу, що написала дзуйхіцу, але відчуваю з ним кровну спорідненість, відколи відкрила для себе Сей Сьонагон» [5, с. 7]. Зробимо припущення, що назва есею «Рукави, вологі від роси» із збірки «Мій Близький і Далекий Схід» теж подумки відсилає до «Записок в узголів'ї» Сей Сьонагон, у яких образ роси, котра втілює чистоту й омолодження, проминальність, воскресіння й безсмертя в різних варіаціях («роса на світанку – це сльози розлуки», «роса з квітів», «висохла роса», «осінні роси» [7]) зустрічається в різних метафорично-семантичних варіаціях. «Рукави, вологі від роси» – це метафоричний образ, який є уособленням смутку, розлуки, журби, особливо в контексті нещасливого кохання, котрий часто зустрічається в традиційному японському театрі Кабукі, у японських поетичних жанрах *вака* та *хайку* з метою відтворення сильних

емоцій та в інших видах мистецтва. Це пов'язано з тим, що роса часто асоціюється зі сльозами, а вологі рукави підкреслюють емоційний стан смутку та розлуки. Цим образом Г. Пагутяк окреслює власний психоемоційний стан, буття культури, цим же образом вона прагне окреслити і сутність сучасного їй європейського мистецтва, літератури зокрема, у порівнянні з японською творчістю як щось проминальне: «Європейський гуманізм зупинився на подоланні ксенофобії, расової, національної та релігійної, так і не усвідомивши, що культура почуттів – це альфа і омега гуманного ставлення до дійсності. Сучасна японська література після Ясунарі Кавабати – суміш американізованого стилю з кодексом якудзи. У ній рукави ніколи не бувають мокрими від роси» [6, с.105]. У такий спосіб авторка характеризує сучасну їй європейську літературу як таку, що далеко не завжди переслідує гуманістичні цінності, а відтак, не викликає катарсис чи лише частково його експлікує.

Якщо есеї «Рукави, вологі від роси» є великим розгорнутим чотиричленим есеєм про самотність і смерть, антропоцентризм і розчинення, про спільність і відмінність східної і західної культур, то книга «Кожен день – інший» за формою дуже нагадує колекцію дзуйхіцу в стилі *Сей Сьонагон* («Записки в узголів'ї») чи *Кенко-Хосі* («Записки від нудьги»). Книга Г. Пагутяк і твори названих авторів середньовічної японської літератури попри часову віддаленість їх створення багато в чому схожі за тематикою і стильовим експериментуванням. Вони цінні індивідуалізованим особистісним досвідом фрагментарної рефлексії, спонтанністю думки, націленістю на перманентну імпровізацію у відтворенні дійсності, цікаві легкістю презентації свого буття, у якому описовість змінюється міркуваннями і, власне, основна лінія цього міркування і вибудовується рамкою композиції всієї книги як завершеного цілого. Важливим є те, що дзуйхіцу Г. Пагутяк, *Сей Сьонагон* і *Кенко-Хосі* сконцентровані навколо «я» їх авторів. Саме авторське «я» виступає єднальною субстанцією згрупування цих, на перших погляд, безсистемних, тематично не пов'язаних філософських прозових мініатюр, що націлені на читача, «котрий вміє знаходити у простих фразах глибинний зміст» [6, с. 104], котрий «мусить доказувати самому собі, наскільки його почуття здатні до проникнення у текст і витлумачення цього тексту» [6, с. 104]. Автори за допомогою можливостей дзуйхіцу описують оточення, краєвиди, дещо побачене і дещо осмислене, проте все це цінне власне особистісним нашаруванням, винятково індивідуальними оприявленними емоціями і рефлексіями, як-от: «Схід – прекрасний. Там злидні не пригнічують, там люди не переймаються завтрашнім днем і не лукавлять. І там твоє життя належить лише тобі і ти за нього відповідаєш» [5, с.135]. Або: «Надто багато емоцій – це мінус, бо вони вимагають душевного ексгібіціонізму й помалу висушують серце. Може, тому й радять за мертвими не надто довго плакати, щоб не перетворитись на випалену пустелю, над якою безжально сяє сонце, схоже на нуль. Врешті я позбулась усіх нулів, знайшовши собі стіни і

двері. І коли я чую про чиюсь смерть, то думаю: «Що ж, вмирати – це природньо». Бо крім холодного і темного нуля існує ще безкінечність» [5, с. 14].

Висновки. Отже, винятковий інтерес Г. Пагутяк до східних мотивів і образів зумовлений не лише їх екзотичністю. Авторку приваблює Схід у різних своїх проявах як загальнолюдська прабатьківщина, недооцінена європейськими і українськими мислителями зокрема. Авторка сприймає культурні образи Японії і Китаю як певні точки відліку універсальної світової мудрості й божественної сили, парадоксально близькі українській свідомості. І саме тому стиль авторки багато в чому схожий на ті чи ті зразки східної літератури: вона віднаходить можливості легко говорити про складне в есеях, на малій текстовій площі ємко вміщуючи розгорнуті думки і міркування, висловлюючись образно, вишукано, витончено, тонко, афористично. Перспективним нам видається інтертекстуальний аналіз есеїв Г. Пагутяк на рівні мікроаналізу з погляду осмислення технік залучення східних мотивів і образів у її есеїстичне письмо.

Література

1. Бокшань, Г. І. (2020). Орієнтальні мотиви у збірці Галини Пагутяк «Мій Близький і Далекий схід». *III-IV Конгрес сходознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського)*: збірник матеріалів, Київ, 23–24 грудня 2020 р. (Ч. 2, с. 101–103). Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського.
2. Гірняк, М. (2014). Поетика пограниччя у «Книзі снів і пробуджень» Галини Пагутяк. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, (60/2), 330–341.
3. Матусяк, Г. І. (2024). Образи й мотиви шумеро-аккадської міфології у творах Галини Пагутяк і Ольги Токарчук. *Закарпатські філологічні студії*, (36), 338–342. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.36.57>
4. Пагутяк, Г. (2005). Книга снів і пробуджень. Рукави, вологі від роси. У В. Габор (Упоряд.), *Незнайома. Антологія української «жіночої» прози та есеїстики другої пол. XX – поч. XXI ст.* (с. 430–509). Львів: Піраміда.
5. Пагутяк, Г. (2013). *Кожен день – інший* (192 с.). Львів: Піраміда.
6. Пагутяк, Г. (2014). *Мій Близький і Далекий Схід. Повість та есеї* (136 с.). Львів: Піраміда.
7. Пагутяк Г., & Клименко О. (2019). *Розмови про життя і мистецтво* (240 с.). Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.
8. Сей-шьюнагон (2014). *Записки в узголів'ї* (Н. Д. Бортнік, Пер., 251 с.). Харків: Фоліо.
9. Шевченко, Т. М. (2018). Поетика дзуйхіцу в сучасній українській літературі. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 6[45](152), 70–73. <https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-152V145-15>

References

1. Bokshan, H. I. (2020). Oriientalni motyvy u zbirtsi Halyny Pahutiak “Mii Blyzkyi i Dalekyi skhid” [Oriental motifs in Halyna Pahutiak’s collection My Near and Far East]. *III-IV Konhres skhodoznavtsiv (do 150-i richnytsi vid dnia narodzhennia Ahatanhela Krymskoho)*: zbirnyk materialiv, Kyiv, 23–24 hrudnia 2020 r. [3-4 Congress of Orientalists (on the 150th anniversary of Ahatanhel Krymskyi), Kyiv, 23–24 December 2020] (P. 2, pp. 101–103). Kyiv: Tavriiskyi natsionalnyi universytet imeni V. I. Vernadskoho. [in Ukrainian].
2. Hirniak, M. (2014). Poetyka pohranychchia u “Knyzi sniv i probudzen” Halyny Pahutiak [Poetics of the borderland in Halyna Pahutiak’s The Book of Dreams and Awakenings]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya Filolohichna* [Visnyk of Lviv University. Philological Series], (60/2), 330–341. [in Ukrainian].
3. Matusiak, H. I. (2024). Obrazy u motyvy shumero-akkadskoi mifolohii u tvorakh Halyny Pahutiak i Olhy Tokarchuk [Images and motifs of Sumerian-Akkadian mythology in the works of Halyna Pahutiak and Olga Tokarczuk]. *Zakarpatski Filolohichni Studii* [Zakarpattia Philological Studies], (36), 338–342. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.36.57> [in Ukrainian].

4. Pahutiak, H. (2005). Knyha sniv i probudzhzen. Rukavy, volohi vid rosy. In V. Gabor (Comp.), *Neznaioma. Antolohiia ukrainskoi "zhinochoi" prozy ta eseistyky druhoi pol. XX – poch. XXI st.* (pp. 430–509). Lviv: Piramida. [in Ukrainian].
5. Pahutiak, H. (2013). Kozhen den – inshyi [Every day is different] (192 p.). Lviv: Piramida. [in Ukrainian].
6. Pahutiak, H. (2014). Mii Blyzkyi i Dalekyi Skhid. Povist ta esei [My Near and Far East. A Novella and Essays] (136 p.). Lviv: Piramida. [in Ukrainian].
7. Pahutiak, H., & Klymenko, O. (2019). Rozmovy pro zhyttia i mystetstvo [Conversations about life and art] (240 p.). Ternopil: Navchalna Knyha – Bohdan. [in Ukrainian].
8. Sei Shōnagon. (2014). Zapysky v uzholivi [The pillow book] (N. D. Bortnik, Trans., 251 p.). Kharkiv: Folio. [in Ukrainian].
10. Shevchenko, T. M. (2018). Poetyka dzuihitsu v suchasni ukrainskii literaturi [The poetics of zuihitsu in contemporary Ukrainian literature]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, 6[45](152), 70–73. <https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2018-152V145-15> [in Ukrainian].

Tetiana SHEVCHENKO, Liliia CHYKUR

EASTERN MOTIFS IN THE ESSAYISTRY OF H. PAHUTIAK

The article is devoted to the analysis of the role, place, and intentions of Eastern motifs and images in the essays of the Shevchenko Prize laureate Halyna Pahutiak. The objects of study were her prose collections “My Near and Far East”, “Every Day is Different”, and the essay “The Book of Dreams and Awakenings”. It was found that H. Pahutiak’s exceptional interest in Eastern motifs and images is due not only to their exoticism. The author is attracted to the East in its various manifestations as a universal ancestral homeland, underestimated by European and Ukrainian thinkers in particular. It is concluded that the author’s increased attention to Eastern culture is due to an exceptional desire to understand the format of the modern world order, the problem of national worldview, and the role of a culture that seems distant at first glance in the formation of her own. The practices of creative borrowing by H. Pahutiak of ideas and motifs from Du Fu, Qu Yuan, Li Bo, Chuang Tzu, Murasaki Shikibu, Kenko-Hoshi, Yasunari Kawabata, Ryunosuke Akutagawa, Confucius, Laozi, Sei Shonagon, fragments of the books “Tao De Jing”, “Shi Jing”, “Man Yo Xiu”, etc. are analyzed. The article also analyzes the possibilities of zuihitsu in H. Pahutiak’s version under the influence of Sei Shonagon. The analysis of individual motifs and images (death as liberation, dew as sadness and separation) is carried out objectively. It is summarized that the author perceives the cultural images of Japan and China as certain points of reference of universal world wisdom and divine power, paradoxically close to Ukrainian consciousness. The writer sees in the culture of the East a model of cosmic harmony and a source of personal inspiration for herself as a Ukrainian writer. And that is why her style is in many ways similar to certain samples of Eastern literature: she finds opportunities to easily talk about complex things in essays, capaciously accommodating detailed thoughts and reasoning in a small text space, expressing herself figuratively, elegantly, gracefully, subtly, aphoristically.

Keywords: *H. Pahutiak, essay, East, motif, image, collection.*